

Sammanfattning

I denna systematiska översikt sammanställs internationell forskning med fokus på lärares undervisning. Översikten riktar sig till lärare som undervisar i moderna språk, och det övergripande syftet är att ge vetenskapligt stöd för att undervisa i muntlig kommunikation. Vi hoppas att översiktens resultat kan bidra till lärares arbete med att omsätta läroplanens målsättningar om kommunikativ förmåga i undervisningen. Översikten kan också komma till användning vid lärarutbildningen. Den fråga som översikten besvarar är:

Vad kännetecknar undervisning som främjar elevers muntliga kommunikation på ett främmande språk?

Att kunna kommunicera på olika språk kan vara en fördel vid studier, i arbetslivet och i sociala sammanhang, liksom för att kunna ta till sig olika perspektiv på omvärlden. I översikten definierar vi muntlig kommunikation som interaktion, dialog eller samtal. Vi fokuserar på undervisning i spanska, tyska eller franska som är vanligt förekommande i elevens språkval i grundskolan.

Översiktens resultat

De studier som ingår i översikten innehåller resultat om det som kännetecknar undervisning som kan skapa gynnsamma förutsättningar för att utveckla elevers muntliga kommunikation på målspråket. Resultaten presenteras i två teman:

- Spontana och verklighetsnära samtal.
- Återkoppling i klassrummet.

De huvudsakliga temana är uppdelade i aspekter som på olika sätt bidrar till att besvara översiktens frågeställning. Indelningarna är inte strikt åtskilda, och det förekommer överlappningar där lärare exempelvis ger återkoppling till eleverna som inverkar på elevernas möjlighet till spontana samtal.

Tema 1: Spontana och verklighetsnära samtal

I översiktens första tema beskrivs undervisning där lärare lägger fokus på att elever kommunicerar på målspråket, det språk som de håller på att lära sig. Samtalen i undervisningen uppkommer spontant och i uppgifter som är utformade för att vara verklighetsnära.

Studierna beskriver muntliga klassrumsaktiviteter som ofta liknar autentiska livssituationer, där samtal eller spontana frågor uppstår utan att eleverna följer något manus. Det är inte ovanligt att känna sig obekvämt eller oroligt inför att tala ett nytt språk och i studierna beskrivs hur lärare fokuserar undervisningen på att eleverna kan göra sig förstådda. Mindre vikt läggs vid språklig form som till exempel grammatik.

I översikten ges undervisningsnära exempel från studierna där uppgifterna syftar till att eleverna ska prata enbart på målspråket, exempelvis genom att diskutera gemensamma intressen. I studierna diskuteras även vad som sker i samtalen mellan lärare och elev. Det kan handla om lärarens svar och uppmuntran, att läraren ställer motfrågor, hur turtagningen ser ut och hur samtalet kan hållas i gång för att främja elevernas spontana tal på målspråket. I temat ges uppslag till undervisning där eleverna genom spontant tal på målspråket får möjlighet att utveckla sin muntliga kommunikation.

Tema 2: Återkoppling i klassrummet

I det andra temat diskuteras olika typer av återkoppling och hur återkopplingen kan föra elevers muntliga kommunikation framåt. I studierna undersöks främst återkoppling på grammatik och ordförråd i den muntliga kommunikationen, men även på uttal. När elever säger fel på det nya språket, kan läraren på olika sätt korrigera eller uppmärksamma eleverna på misstaget. Läraren kan omformulera hela eller delar av det som en elev säger på ett sätt som korrigerar felet utan att specifikt uppmärksamma eleven på misstaget, vilket på engelska kallas recasts. En mer explicit typ av återkoppling kallas på engelska prompts och innebär att läraren ger uppmaningar i form av exempelvis fråga efter klargöranden, upprepar och ger återkoppling som innebär att eleven kan reflektera över sitt språk. Läraren gör därefter aktiva försök att få eleven att korrigera sig själv. I denna text har vi valt att översätta recasts med *omformuleringar* och prompts med *uppmaningar till rättning*.

Båda typerna av återkoppling kan bidra till att samtalet flyter på, antingen genom att eleven rättar sig själv och samtalet fortgår, eller genom att läraren rättar men inte lägger någon direkt vikt vid felsägningen utan låter samtalet fortsätta. Resultaten visar att lärare genom sin återkoppling kan uppmuntra eleverna att tala på målspråket.

Att tillämpa resultaten

Sammanfattningsvis verkar elevers muntliga kommunikation kunna främjas av spontant tal på målspråket i klassrummet, och av att lärare har planerat verklighetsnära uppgifter. Men för att främja elevers muntliga kommunikation behöver lärare också använda sig av återkoppling som uppmärksammar eleven på misstag, samtidigt som samtalet förs vidare på målspråket.

Översiktens resultat kan användas som diskussionsunderlag och som utgångspunkt för arbetet med undervisning i ämnet moderna språk. Resultaten kan även vara till hjälp vid utbildning av lärare. I översikten lyfts resultat som relaterar till frågorna som följer nedan. Se även webbplatsen skolforskningsportalen.se för fler diskussionsfrågor som kan användas för att arbeta utifrån översiktens resultat.

Reflektera och diskutera gärna översiktens resultat med hjälp av följande frågor:

- Hur kan du arbeta med muntlig kommunikation och uppgifter för att engagera dina elever och få dem att prata målspråket?
- På vilket sätt ger du återkoppling eller för elevernas konversation vidare för att stimulera samtal på målspråket?
- Vilka arbetssätt kan du använda för att eleverna ska öva på uttal i ett kommunikativt sammanhang?
- Hur planerar du din undervisning så att eleverna rustas för att klara verkliga kommunikativa situationer på målspråket?

Urval av forskning

Översikten är en sammanställning av resultat från 16 studier som valts ut efter omfattande sökningar i internationella och nationella databaser. Studierna har genomförts i Nederländerna, USA, England, Österrike, Skottland, Tyskland, Norge, Finland och Sverige. Eleverna som deltar i studierna går i det som i Sverige motsvaras av mellanstadiet, högstadiet eller gymnasieskolan.

I översikten ingår kvantitativa studier i form av interventioner, där forskarna vill jämföra olika former av undervisning eller olika sorters återkoppling. Det ingår även kvalitativa studier där forskare har valt att göra intervjuer, enkäter och observationer av klassrumsaktiviteter när eleverna undervisas i muntlig kommunikation.

